

Verslavings- onderzoek in de Lage Landen leeft!

G. DOM,
A. SCHELLEKENS,
R. OUDE VOSHAAR,
W. VAN DEN BRINK

Voor u ligt een verfrissend en creatief themanummer van het Tijdschrift voor Psychiatrie, dat in vogelvlucht een overzicht geeft van origineel Nederlands en Vlaams verslavingsonderzoek. Voorwaar een rijke oogst en een weerspiegeling van de vitaliteit van het verslavingsonderzoek in de Lage Landen. Onderzoek dat heeft geleid tot vele internationale publicaties in toonaangevende tijdschriften.

Maar hoe presteert het Nederlands-Vlaams verslavingsonderzoek nu eigenlijk op het wereldtoneel? Recent publiceerden Bramness e.a. (2013) een boeiende studie waarin zij de evolutie van het aantal publicaties over verslaving vergeleken tussen 10 Europese landen en de Verenigde Staten over de periode 2001-2011. Hieruit komt een aantal interessante bevindingen naar voren.

Kop klasement Als we uitgaan van de wetenschappelijke productie (aantal publicaties) blijven de vs koploper: in deze 10 jaar werden vanuit de vs meer publicaties gegenereerd dan vanuit Europa, zowel wat betreft de absolute aantallen (28.211 versus 13.109) als het relatieve aantal publicaties per miljoen inwoners (95,3 versus 38,2). Ook is de jaarlijkse groei van het aantal publicaties over die 10 jaar hoger in de vs dan in Europa (48 versus 33%). Deze groeicijfers lopen binnen Europa behoorlijk uiteen. Hoge groeicijfers worden vooral gevonden in Noorwegen (137%) en Denemarken (114%), direct gevolgd door Nederland (89%).

Wat betekenen deze cijfers? Allereerst, voor wat hoort wat! Investeringsleiden tot resultaten, op zijn minst kwantitatief. De structurele budgetten die door de vs voor verslavingsonderzoek ter beschikking worden gesteld, blijven, naar Europese normen, 'hors catégorie'. Het National Institute of Drug Abuse (NIDA: directeur Nora Volkow) beschikt jaarlijks over ruim 1 miljard dollar, terwijl de 'alcoholische' zusterorganisatie, het National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism (NIAAA), jaarlijks zo'n 0,5 miljard dollar te besteden heeft. Deze massale overheidsfinanciering betekent feitelijk dat de vs het leeuwendeel van het verslavingsonderzoek in de wereld financieren. Het is dus niet vreemd dat zij naar schatting 60-70% van de wetenschappelijke publicaties voor haar rekening nemen (Bramness e.a. 2013).

Nederland Op kleinere schaal zien we binnen Europa eenzelfde relatie. Binnen Nederland is jarenlang fors (hoewel verhoudingsgewijs nog veel minder dan in de vs) geïnvesteerd in verslavingsonderzoek. Het betreft hier met name de ZonMw-programma's Verslaving (15,4 miljoen euro; looptijd 1997-2006) en Risicogedrag en Afhankelijkheid (13 miljoen euro; looptijd 2005-2015). Dit ligt ongetwijfeld mede aan de basis van de goede prestaties van Nederland binnen Europa, te weten een hoog

aantal publicaties per miljoen inwoners (82,8 versus 38,2 Europees gemiddelde) en een sterke jaarlijkse groei (89 versus 33% Europees). Dit laatste is zelfs beduidend hoger dan in de VS (48%).

Noorwegen Eenzelfde evolutie zien we in Noorwegen. Daar besliste de overheid 10 jaar geleden tot een substantiële, structurele financiering, waarbij jaarlijks 1,5 miljoen euro wordt vrijgemaakt voor verslavingsonderzoek. Het is opvallend dat over die periode het aantal publicaties in Noorwegen verviervoudigde, met het hoogste jaarlijkse groeicijfer van Europa (137%) tot gevolg.

Het betreft hier uitsluitend overheidsinvesteringen, terwijl investeringen vanuit de private sector (fondsen) en de farmaceutische industrie in het verslavingsonderzoek beperkt blijven. Het zou interessant zijn om de verhouding overheid/privaat te vergelijken met andere psychiatrische onderzoeksvelden zoals het depressieonderzoek of – misschien nog belangrijker – met somatische onderzoeksvelden zoals het kankeronderzoek.

Investeringen leiden tot kwantiteit, maar leiden ze ook tot kwaliteit? Daar ligt de relatie iets minder eenduidig. Uitgaande van het gemiddeld aantal citaties per gepubliceerd artikel per jaar (toegegeven, geen ideale kwaliteitsmaat) zien we dat Nederland het prima doet. Als koploper scoort Nederland zelfs beter dan de VS (18,21 versus 16,80) en Noorwegen (12,74). Belangrijk in dit kader is dat wat betreft citaties, de verschillen tussen de landen veel minder groot zijn dan wat betreft de kwantitatieve maten.

België Hoe staat het met België/Vlaanderen in dit geheel? Verslavingsonderzoek leeft in Vlaanderen, maar tot hoeveel publicaties dit leidt, is (nog) niet geïnterpreteerd. Feit is wel dat overheidsgeld voor onderzoek naar psychiatrische stoornissen en verslavingsonderzoek in het bijzonder, uitermate beperkt is. Zowel in vergelijking met Nederland, als in verhouding tot de fondsen die in België naar somatisch-geneeskundig onderzoek gaan, blijft psychiatrie in België sterk ondergewaardeerd (Sabbe 2013).

Zorgen Voor wat hoort wat! Ongetwijfeld kort door de bocht, maar toch moeten we concluderen dat kwantiteit en kwaliteit van het onderzoek sterk samenhangen met de (maatschappelijke) bereidheid tot investeringen. Dit brengt meteen de zorgen over de toekomst op de voorgrond. We hebben in Nederland een rijke periode voor verslavingsonderzoek achter de rug. Hoe zal dit verder gaan in een periode van forse bezuinigingen en een heroriëntatie van onderzoeksgelden, zonder specifieke gelden voor verslavingsonderzoek? Op basis van de hoge prevalentie van verslaving, de enorme maatschappelijke impact ervan, voor

LITERATUUR

- Bramness JG, Henriksen B, Person O, Mann K. A bibliometric analysis of European versus USA research in the field of addiction. Research on alcohol, narcotics, prescription drug abuse, tobacco and steroids 2001-2011. *Eur Addict Res* 2013; 20: 16-22.
- Effertz T, Mann K. The burden and cost of disorders of the brain in Europe with the inclusion of harmful alcohol use and nicotine addiction. *Eur Neuro-psychopharmacol* 2013; 23: 742-8.
- Sabbe B. Meer wetenschap in de Vlaamse psychiatrie. *Tijdschrift voor Geneeskunde* 2013; 69: 800-6.

AUTEURS

GEERT DOM, hoofdgeneesheer Psychiatrisch Centrum Broeders Alexianen, Boechout, en gastprofessor Verslavingspsychiatrie, Universiteit Antwerpen (UA-CAPRI).

ARNT SCHELLEKENS, psychiater, aandachtsgebied verslavingspsychiatrie, UMC St Radboud, Nijmegen.

RICHARD OUDE VOSHAAR, ouderenpsychiater en hoogleraar Ouderenpsychiatrie, Universitair Centrum voor Psychiatrie, UMC Groningen, Universiteit van Groningen.

WIM VAN DEN BRINK, arts, epidemioloog en hoogleraar Psychiatrie en Verslaving, afd. Psychiatrie, Academisch Medisch Centrum van de Universiteit van Amsterdam (AMC-UvA), en directeur Amsterdams Instituut voor Verslavingsonderzoek (AIAR).

Correspondentieadres: prof. dr. Geert Dom, PC Broeders Alexianen, Provinciesteenweg 408, 2530 Boechout, België.

E-mail: geert.dom@fracarita.org

Strijdige belangen: Geert Dom ontving honoraria van Lundbeck, Merck, Pfizer, AstraZeneca, Janssen, GlaxoSmithKline en Eli Lilly; tevens is hij lid van de advisory board van Lundbeck, België. Wim van den Brink ontving honoraria van Lundbeck, Merck Seroneo, Schering-Plough, Reckitt Benkiser, Pfizer, Eli Lilly Ethypharm, D&A Pharma en Bioproject; verwierf subsidies voor eigen onderzoek van Alkermes, Neurosearch en Eli Lilly; was consulent voor Merck/Serono, Schering-Plough en Lundbeck; en trad op als getuige-deskundige voor Schering-Plough.

TITLE IN ENGLISH Addiction research in the Low Countries: alive and kicking!

Europa geschat op 350 miljard euro per jaar (Effertz & Mann 2012), en gegeven de hoge kwalitatieve en kwantitatieve productiviteit van het Nederlands-Vlaams verslavingsonderzoek, kunnen we niet anders dan ijveren voor een evenredige verdeling van de voor gezondheidsonderzoek beschikbare middelen.

Besluit Maar genoeg gemoraliseerd. Voor u ligt een fantastisch themanummer. Wij zijn blij en vereerd met het gast-redactioneel van prof. Charles O'Brien, wereldautoriteit op het gebied van klinisch verslavingsonderzoek en voorzitter van de DSM-5-werkgroep Verslaving. Op basis van de abstracts levert hij commentaar op het in dit nummer gepresenteerde onderzoek. Heel boeiend om door zijn ogen naar onze onderzoekswereld te kijken.

Het was voor ons als gastredactie een eer om met zoveel getalenteerde jonge en minder jonge verslavingsonderzoekers te mogen samenwerken. We danken allen voor de vlotte en constructieve samenwerking. En u, de lezer, wensen we veel plezier bij de onderdompeling in dit boeiende onderzoeksterrein!